

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет/інститут Педагогічний

Кафедра теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ**

Рівень вищої освіти –
(перший (бакалаврський) рівень)

Освітня програма «Дошкільна освіта»

Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Основи інклюзивного навчання
Викладач (-і)	Ільїна Наталія Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної і спеціальної освіти
Контактний телефон викладача	+380509707991
Е-mail викладача	natalia.ilina@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний/заочний
Обсяг дисципліни	9 кредити ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Індивідуальні і групові консультації
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p><u>Предметом</u> вивчення навчальної дисципліни є особливості розвитку, навчання та виховання дітей з порушеннями та інклюзивні процеси в освіті України «Основи інклюзивного навчання» складова дисциплін професійної підготовки вихователів дітей раннього та дошкільного віку до професійної діяльності в умовах інклюзивного середовища закладів дошкільної освіти. Дисципліна вивчається здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності «Дошкільна освіта».</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p><u>Метою</u> вивчення навчальної дисципліни ознайомлення здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти із особливостями розвитку, навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного середовища закладу освіти.</p> <p><u>Основними цілями</u> вивчення дисципліни є формування у здобувачів компетентностей щодо концептуальних засад інклюзивного навчання, системи освіти дітей з особливими освітніми потребами; уявлення про особливості психофізичного розвитку дітей; розуміння основних принципів і технологій організації освітнього процесу дітей з порушеннями розвитку.</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p>ІК - Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p style="text-align: center;"><u>Загальні компетентності (за стандартом вищої освіти України):</u></p> <p>КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p style="text-align: center;"><u>Спеціальні (фахові компетентності) (за стандартом вищої освіти України):</u></p> <p>КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.</p> <p>КС-10. Вміння складати індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання</p>	

дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

КС-15. Здатність до забезпечення індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей та потреб.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

Програмні результати навчання:

ПРН-03 Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами.

ПРН-07 Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей та потреб дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПРН-08 Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПРН-18 Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПРН-19 Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини.

ПРН-21 Розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку.

Загальні компетентності (за професійним стандартом):

ЗК.01 Здатність діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини та громадянина; реалізувати свої права і обов'язки; усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку (громадянська компетентність).

ЗК.02 Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність).

Професійні компетентності (за професійним стандартом):

А Організація, забезпечення та реалізація освітнього процесу:

A2 Організаційна

A2.2 Здатність обирати ефективні методи, форми та засоби організації освітнього процесу відповідно до запитів та потреб здобувачів освіти.

A2.3 Здатність організовувати ігрову (провідну) і інші види дитячої діяльності та підтримувати види діяльності, ініційовані дитиною.

A2.4 Здатність забезпечувати здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими освітніми потребами.

Б. Участь у створенні, підтримці та розвитку здорового, безпечного, розвивального, інклюзивного освітнього середовища

Б1 Здоров'язбережувальна			
Б1.1 Здатність організовувати фізично безпечне освітнє середовище.			
В. Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу			
В1 Психо-емоційна			
В1.1. Здатність до самоконтролю, саморегуляції та толерантної взаємодії.			
В2 Педагогічне партнерство			
В2.2. Здатність залучати учасників освітнього процесу на засадах партнерства та взаємної відповідальності.			
5. Організація навчання			
Обсяг навчальної дисципліни			
Вид заняття		Загальна кількість годин	
лекції		24/8	
семінарські заняття / практичні / лабораторні		48/12	
самостійна робота		108/160	
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
6-7	012 Дошкільна освіта	3-4	Нормативна
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		кількість год.	
		лекції	заняття
			сам. роб.
Тема 1. Поняття «дитина з особливими освітніми потребами». Класифікація особливостей психофізичного розвитку. Поняття «діти з ООП» і «діти з обмеженими можливостями». Класифікація порушень розвитку у дітей. Особливості і закономірності порушеного розвитку. Психічний дизонтогенез. Клінічна класифікація типів дизонтогенеза. Етіологія і патогенез дизонтогенезу.		2	4
Тема 2. Діти з порушенням аналізаторів. Особливості розвитку дітей з порушеннями аналізаторів Діти з порушенням слуху. Причини порушень слуху у дітей. Психолого- педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху. Діти з порушенням зору. Ступені порушення зору у дітей. Особливості розвитку.		2	4
Тема 3. Діти з порушеннями пізнавальних процесів та з порушеннями інтелектуального розвитку Діти з порушенням інтелектуального розвитку. Особливості розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями та психолого-		2	4

педагогічні класифікації порушень. Поняття «порушеннями пізнавальних процесів». Класифікація порушень розвитку у дітей.			
Тема 4. Діти з порушенням мовлення. Етіологія та класифікація мовленнєвих порушень. Класифікація порушень мовлення у дітей та причини порушень. Порушення усного мовлення: порушення фонаційного та структурно- семантичного оформлення. Порушення письмового мовлення: дислексія, дисграфія.	2	6	8
Тема 5. Діти з порушеннями опорно-рухового апарата. Особливості розвитку дітей з ДЦП. Причиною виникнення ДЦП. Форми дитячого церебрального паралічу. Особливості розвитку при ДЦП.	2	4	8
Тема 6. Поняття «діти з порушенням емоційно-вольової сфери». Причини та особливості розвитку дітей з порушенням емоційно- вольової сфери. Особливості діагностика РДА та СДУГ. Прояви РДА. Прояви СДУГ	2	4	10
Тема 7. Інклюзивна освіта: сутність, завдання і принципи. Сутність і зміст поняття «інклюзивна освіта». Завдання та принципи інклюзивної освіти. Концепція інклюзивного навчання в документах ЮНЕСКО, дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ).	2	2	8
Тема 8. Механізми забезпечення інклюзивної освіти міжнародних та національних документах і законодавстві. Міжнародні документи ООН у сфері інклюзивного навчання. Законодавство України щодо забезпечення права дітей з ООП.	2	4	10
Тема 9. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП. Команда ППС. Основні завдання та функції команди ППС. Організація роботи команди. Асистент вихователя (вчителя) як учасник інклюзивного освітнього процесу. Взаємодія усіх учасників команди ППС в інклюзивному освітньому процесі.	2	4	10
Тема 10. Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП в умовах інклюзивного освітнього середовища. Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП як документ реалізації індивідуальної освітньої траєкторії. Технологія розробки ІПР та етапи її виконання. Індивідуальний навчальний план та індивідуальна програма розвитку.	2	4	10
Тема 11. Технологія використання Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП) в освіті для визначення особливих освітніх потреб дитини.	2	4	10
Тема 12. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища. Універсальний дизайн у сфері освіти. Принципи	2	4	10

<p>УД. Особливості застосування УД в інклюзивному середовищі. Облаштування просторово-фізичного інклюзивного середовища для дітей з ООП. Медіатека та ресурсна кімната.</p>				
ЗАГ.:		24	48	108
6. Система оцінювання навчальної дисципліни				
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<p>Вид контролю: Залік: підсумкова оцінка (за роботу на практичних заняттях 90 балів). С/р – 10 балів. Разом – 100 балів. Екзамен: підсумкова оцінка (за роботу на практичних заняттях 40 балів, самостійна робота – 10 балів. Максимальна – 50 балів). Екзамен – 50 балів. Разом – 100 балів.</p>			
Вимоги до письмових робіт	<p>Критеріями оцінювання <i>анотацій наукових статей</i> є вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені автором у статті. Критеріями оцінювання роботи з <i>першоджерелами</i> є здатність студента тезово розкрити зміст запропонованого матеріалу. Оцінювання <i>повідомлення (доповіді)</i> здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела. Оцінювання <i>створених блок-схем, інтелект-карт, проєктів чи відеороликів</i> здійснюється за наступними критеріями: оригінальність подачі, новизна (свіжість) ідеї, використання сучасних комп'ютерних технологій, лаконічність подачі інформації. Проводяться в системі дистанційного навчання університету https://d-learn.pnu.edu.ua. Оцінюються за 100-бальною шкалою..</p>			
Семінарські заняття	<p>Робота на кожному семінарському занятті складається з підготовки питань, запропонованих у плані заняття, та виконання завдань, запропонованих для самостійної роботи.</p>			
Умови допуску до підсумкового контролю	<p>Виконання 50 % завдань.</p>			
Підсумковий контроль	<p>Форма контролю – залік 6 с., екзамен - 7 с. Форма здачі – комбінована.</p>			
7. Політика навчальної дисципліни				
<p>1. Письмові роботи виконуються відповідно до тематики лекцій, зазначених у силабусі.</p>				

2. Академічна доброчесність. Викладання навчальної дисципліни та взаємодія із здобувачем освіти ґрунтуються на основі положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників: Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника; Положення про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Стефаника. Ознайомитися з цими положеннями та документами можна за посиланням <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

3. Відвідування занять. Пропуски практичних занять відпрацьовуються. Здобувач вищої зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття відповідно до «Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 309 від 19 травня 2023 р.). Порядок та організація контролю знань здобувачів вищої освіти визначаються «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» введеного в дію наказом ректора № 447 від 24 липня 2015 р.; із внесеними змінами наказом ректора № 309 від 19 травня 2023 р.). <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/05/organizatsiaosvitnjogo-protsesu.pdf> та «Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора №799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 309 від 19 травня 2023 р.) <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/05/otzinnuvannja-uspishnosti.pdf>.

4. Неформальна освіта. Результати неформальної освіти зараховується згідно «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

1. Васильєва Г. І. Позиції зарубіжних вчених впровадження інклюзивної освіти. Методологія неперервної освіти та наукового дослідження : колективна монографія / за ред. Н. М. Рідей, Е. В. Лузік. Київ: ТОВ ЦП «Компринт», 2020. С. 125-132.
2. Гуркова Т. Дефініція поняття «готовність» у психолого-педагогічній літературі. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020, № 9 (103). С. 317-329.
3. Елен Я., Паула А., Ширлі С. Будуємо місточки завдяки сенсорної інтеграції, 3-є вид. Терапія для дітей з аутизмом та іншими первазивними розладами розвитку: [пер. з англ. В.Г. Мартиросян, Н.А. Шафінська]. Біла Церква, ПАТ «Білоцерківська книжкова фабрика», 2019. 240 с.
4. Захарова Л. Г. Роль інклюзивно-ресурсних центрів в реалізації корекційно-розвиткової складової інклюзивного навчання // *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат : матеріали I Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції* (м. Тернопіль, 8 квітня 2021 р.). Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. С. 75-79.

5. Корекційно-розвиткова робота з учнями з порушеннями опорно-рухового апарату в умовах інклюзивної освіти : навчально-методичний посібник / за заг. ред. О. Е. Жосана. Кропивницький : КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2021. 96 с.
6. Кудярска Т.Р. Інтерактивне навчання, освітні технології, інклюзивна освіта: стан, перспективи удосконалення. /Тетяна Романівна Кудярска/ Педагогічний факультет; Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2021. 184с.
7. Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі: метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Лисичанськ : ТОВ «ФОКСПРИНТ», 2021. 80 с. 8.Психолого-педагогічна підтримка дітей із заїканням в умовах війни: навч.-метод. посіб. / Рібцун Ю. В. К. : ІСПП, 2022. 24 с.
8. Співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному освітньому середовищі (методичні рекомендації) / Литвяк Д. М., Зленко Л. О. Чернігів: ЧОШПО, 2023. 66 с.
9. Скрипник Т.В., Мартинчук О.В. Алгоритм психолого-педагогічного супроводу учнів молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія. 2021. Том 32 (71). №2. 2021. С. 163-168.
- 10.Скрипник Т.В., Мартинчук О.В., Супрун Г.В., Криваковська Р.В. Особливості партнерства між фахівцями закладу освіти та батьками дитини з особливими освітніми потребами. Наукові перспективи. №6 (24). 2022. С. 528-544.

Додаткові ресурси (за наявності)

1. ЕНК «Інклюзивна освіта». Режим доступу: <https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=13707>
2. www.ussf.kiev.ua – сайт Всеукраїнського фонду «Крок за кроком».
3. Освіта дітей з особливими потребами / Сайт МОН України [Електронний ресурс].Режим доступу: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditey-u-spetsialnikh-zakladakh-osviti/osvita-ditey-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami/navchalni-ta-korektsiyi-programi/navchalni-programi>
4. Сайт НУШ. Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/shkola-dlya-vsih-prohodteonlajn-kurs-pro-organizatsiyu-inklyuzyvnogo-seredovyshha/>
5. <https://drive.google.com/drive/folders/1KPQltOoYFY9deY6d042SKlflLkmX4fD9E> <http://drive.google.com/drive/folders/1KPQltOoYFY9deY6d042SKlflLkmX4fD9E> <https://drive.google.com/drive/folders/1KPQltOoYFY9deY6d042SKlflLkmX4fD9E>

Ресурси для неформальної освіти:

1. Онлайн-курс для вчителів початкової школи. Edera. Режим доступу до ресурсу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/about>
2. Школа для всіх. Онлайн курс про організацію інклюзивного освітнього середовища. Режим доступу: https://study.edera.com/uk/courses/course/?_ga=2.58450345.2045256465.1625645308-1261316289.1625645308409

3. Онлайн курси з інклюзивної освіти. Режим доступу: <https://naurok.com.ua/upgrade/kursy-inklyuzyvna-osvita>
4. Навчаємося з радістю. Онлайн-курс для спеціалістів, які працюють з дітьми із синдромом Дауна і дітьми з інтелектуальними порушеннями. Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:DownSyndrome+DS101+2020/about>
5. Недискримінаційний підхід у навчанні. Онлайн-курс.
6. Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-Studena+Inc+1/about> Робота вчителів початкових класів з дітьми із особливими освітніми потребами. Онлайн-курс. Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEraSmartOsvita+Inc+1/about>
7. Участь батьків у організації інклюзивного навчання. Онлайн-курс. Режим доступу: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEraSmartOsvita+Par+1/about>

Список рекомендованих книг:

- Л. Уліцька «Донька Бухари» .
- Дж. Піколт «Крихка душа».
- Я.Л. Вишневський «Повторення долі» .
- Люко Дашвар «Гоцик».
- С. Процюк «Руйнування ляльки».
- Оксана Радущинська «Метелики у крижаних панцирах».
- Ібен Акерлі «Ларс. LOL».
- Лінда Муллани Гант «Риба на дереві» .
- Джулія Волтон «Слова на стінах».
- Ентоні Дорр «Все те незрима світло».
- Кім Слейтер «Розумник».
- Дженді Нельсон «Я віддам тобі сонце» .
- Шерон Дрейпер «За межею».
- Гальфдан В. Фрайгоа «Любий Габріелю».

Викладач:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та методики дошкільної і
спеціальної освіти

Наталія ІЛЬІНА